

Nasjonal plan for profesjonsutdanning i psykologi

Utarbeidet for Nasjonalt profesjonsråd for psykologiutdanning

1. Innledning	3
2. Formål	4
3. Læringsutbytte	6
4. Innhold	7
I: Basalfag (90 sp)	7
II: Forskningsmetode (60 sp)	7
III: Klinisk teori og ferdighetsopplæring (90 studiepoeng).....	8
IV: Praksis (60 sp)	8
V: Støttedipliner, fordypningsemner i psykologi, andre fagkretser enn psykologi (60 sp)	8
5. Organisering og praksis	9
6. Eksamen/vurdering	10
Vedlegg 1: Rettledning vedr. vurdering av søknader om autorisasjon som psykolog fra personer med utenlandsk utdanning ..	11

1. Innledning

Norsk psykologutdanning har en varighet på 6 år og leder frem til autorisasjon som psykolog.

Utdanningen tilbys ved fire universiteter. Studiet skal kvalifisere studentene til å kunne stille diagnose samt å tilby psykologisk behandling for psykiske lidelser. Studietilbudet skal oppfylle krav fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen samt krav som stilles i aktuelle lover for yrkesutøvelse, spesielle direktiver fra EU, og internasjonale konvensjoner.

Dette dokumentet gir en oversikt over kjernekompetansen den enkelte student skal ha ved utdanningsløpets slutt uavhengig av hvilket universitet som tilbyr utdanningen. Det imidlertid viktig å være klar over at den enkelte utdanningsinstitusjon har en lovfestet akademisk frihet som innebærer at det er et stort rom for å velge ulik faglig profil.

Utover dette beskriver dokumentet utdanningens formål og mål, læringsutbytte, innhold samt organisering og eksamen.

2. Formål

Profesjonsprogrammet i psykologi har som overordnet mål å utdanne kandidater med en grunnleggende vitenskapelig holdning til og bred kompetanse i å forstå, forebygge og behandle psykologiske problemer, samt gi et grunnlag for å utføre alle de viktigste formene for psykologisk arbeid med barn, ungdom og voksne. Sentralt i psykologisk arbeid står kunnskap om normal og avvikende fungering, om menneskelige samspill og relasjoner, og om sårbarhet og problemer knyttet til samspill og relasjoner. De fire hovedelementene i utdanningen er 1. formidling av vitenskapelig kunnskap, 2. faglige ferdigheter, 3. holdninger knyttet til yrkesutøvelsen og 4. bred veiledet praksiserfaring knyttet til diagnostikk og behandling.

Den vitenskapelige kunnskapen omfatter teoretisk forståelse, innsikt i vitenskapelig metode og kjennskap til sentrale forskningsresultater innenfor alle deler av faget. Kunnskapen omfatter både grunnspørsmål og anvendte problemstillinger innenfor de ulike områdene.

Kandidatene skal ha kunnskap om og forståelse av både normal og avvikende utvikling og fungering. De skal beherske grunnleggende teorier og metoder innenfor de ulike områdene av faget, kjenne til den mest sentrale forskningen på de ulike områdene, og kunne gjengi og vurdere teoretiske og empiriske vitenskapelige arbeider. Før endt utdanning skal kandidatene gjennomføre et avgrenset vitenskapelig prosjekt. Det innebærer problemformulering, design, planlegging, datainnsamling, analyse og vitenskapelig drøfting på et nivå som tilfredsstillende forskningsmessige krav til dokumentasjon og rapportering. Prosjektet kan omfatte empiriske så vel som teoretisk orienterte studier av aktuelle problemstillinger, i form av en artikkel eller som en monografi. Studiet gir kandidatene et kunnskapsmessig grunnlag for å fortsette å holde seg vitenskapelig oppdatert innenfor sitt felt.

De faglige ferdighetene utdanningen gir studentene, omfatter ulike metodiske tilnærminger til å forstå, analysere og behandle psykologiske problemstillinger som psykologen møter i sin yrkesutøvelse. Utdanningen gir kandidatene ferdigheter i relasjonsarbeid, vurdering og diagnostikk og i ulike former for tilnærminger i behandlingen av psykologiske problemer, både når de er av akutt og mer kronisk art. Ferdighetskursene er knyttet til behandling av voksne, barn og familier. Utdanningen skal gi praktiske ferdigheter i mellommenneskelig kommunikasjon og ferdigheter knyttet til samarbeid med andre fagfolk. Ved endt utdanning skal kandidatene kunne gå inn alle vanlige psykologstillinger og utføre arbeidet på en faglig forsvarlig måte.

Holdninger knyttet til yrkesutøvelse er basert på faglig kunnskap og allmenne og fagspesifikke verdier og etiske normer. De omfatter psykologens måter å framtre på og forholde seg på, respekt for andre menneskers integritet og autonomi, toleranse for alle typer av menneskelige problemer, og ikke-diskriminerende holdninger i forhold til klientenes kjønn, funksjonshemming og kulturell, religiøs, rasemessig og etnisk bakgrunn. Holdninger knyttet til yrkesutøvelse omfatter også psykologens innsikt i sine egne reaksjonsmønstre og faglig styrke og begrensinger i utførelsen av yrkesrollen, samt en kritisk og profesjonell holdning til utøvelsen av faget. Ved endt utdanning skal kandidatene ha tilegnet seg evne til å reflektere over verdimeslige og etiske aspekter ved yrkesutøvelsen.

Praksis med diagnostikk og behandlingsoppgaver innebærer at kandidatene får praksisplass innenfor en behandlingsskole der de deltar i denne typen oppgaver, utfører dem selvstendig og samarbeider med andre fagfolk. Praksis er integrert i det 6-årige studiet på den måten at kandidatene går fra teori og ferdighetskurs til praksis og tilbake igjen til kurs. Dette skjer flere ganger i studieløpet. Omfanget skal være om lag 1 år (60 studiepoeng). Kandidatene skal ha én lengre praksisperiode ved en klinikk i helsevesenet eller tilsvarende, samt noen kortere, enten ved eksterne klinikker eller ved klinikker lagt til universitetet. All praksis veiledes av spesialister i klinisk psykologi. Kandidatene skal ha praksiserfaring både med barn (evt. med familier) og med voksne.

Profesjonsstudiet i psykologi gir tilstrekkelige vitenskapelige kunnskaper, faglige ferdigheter og holdninger til yrkesutøvelse til at kandidater som fullfører studiet vil kunne godkjennes som psykolog i henhold til *Helsepersonelloven* og *Etiske retningslinjer for Nordiske Psykologer*.

3. Læringsutbytte¹

Profesjonsutdanningen i psykologi skal være i samsvar med nasjonale og internasjonale helse og utdanningspolitiske føringer som:

norske lover, forskrifter og politiske beslutninger
internasjonale deklarasjoner, standarder og politiske føringer om helsepolitikk,
menneskerettigheter og høyere utdanning *Helsepersonelloven*
Etiske retningslinjer for Nordiske Psykologer

---

¹ Med læringsutbytte menes ”De kunnskaper og ferdigheter en kandidat forventes å inneha (skal ha) ved avsluttet program eller emne.”
(Jf. FORSLAG TIL NASJONALT RAMMEVERK FOR KVALIFIKASJONER I HØYERE UTDANNING s. 15,
http://www.regjeringen.no/Upload/KD/Hoeringsdok/2007/200703620/Rapport_Forslag_til_nasjonalt_rammeverk_for_kvalifikasjoner_i_hoeyere_utdanning.pdf.pdf)

4. Innhold

Profesjonsutdanningen består av fem delementer:

- Basalfag (90 studiepoeng)
- Forskningsmetode (60 studiepoeng)
- Klinisk teori og ferdighetsopplæring (90 studiepoeng)
  - Knyttet til diagnostikk, psykologisk behandling og holdninger/etikk i dette arbeidet
- Praksis – diagnostikk og psykologisk behandling (60 studiepoeng)
- Støttediscipliner, fordypningsemner i psykologi, andre fagkretser enn psykologi (60 studiepoeng)

I: Basalfag (90 sp)

Den vitenskapelige kunnskapen omfatter teoretisk forståelse, innsikt i vitenskapelig metode og kjennskap til sentrale forskningsresultater innenfor de viktigste deler av faget. De skal beherske grunnleggende teorier og metoder innenfor de ulike områdene av faget, kjenne til den mest sentrale forskningen på de ulike områdene, og kunne gjengi og vurdere teoretiske og empiriske vitenskapelige arbeider. Kunnskapen omfatter både grunnspørsmål og anvendte problemstillinger. Dette innebærer en bred kunnskap om psykologisk teori, empiri og forskningsmetodikk. Følgende temaer må dekket med minimum 10 sp hver:

- psykologiens historie
- biologisk psykologi og nevropsykologi
  - inkluderer psykopatologi og psykofarmakologi
- kognitiv psykologi,
- utviklingspsykologi,
- sosialpsykologi
- personlighetspsykologi

De siste 30 studiepoengene må fordeles på basalfagene.

II: Forskningsmetode (60 sp)

Ved endt utdanning skal kandidatene kunne gjennomføre selvstendige forskningsprosjekter. Dette innebærer problemformulering, design, planlegging, datainnsamling, analyse og drøfting på et nivå som tilfredsstillende vitenskapelige krav til dokumentasjon og rapportering. Programmet skal gi kandidatene det nødvendige grunnlag for kontinuerlig faglig oppdatering innenfor sitt felt. Emnet omfatter følgende temaer:

- Vitenskapsfilosofi og overordnet rammeverk for vitenskapelige undersøkelser på minimum 5 sp.
- Eksperimentell, ikke eksperimentell kvantitativ metode og kvalitativ metode på minimum 25 sp.
  - Dette inkluderer alle elementer innen design, måling og statistikk og skal dekke opplæring i testmetodologi
- Selvstendig vitenskapelig arbeid innen psykologi av et omfang på minimum 30 sp.

III: Klinisk teori og ferdighetsopplæring (90 studiepoeng)

De kliniske ferdighetene omfatter ulike metodiske tilnæringer til å løse de faglige problemer kandidatene vil møte i sin yrkesutøvelse. Det må kunne dokumenteres ferdigheter i relasjonsarbeid, vurdering og diagnostikk, definisjon av mål for behandling og andre former for tiltak og planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak. Utdanningen skal gi praktiske ferdigheter i mellommenneskelig kommunikasjon og ferdigheter knyttet til samarbeid med andre fagfolk. Ved endt utdanning skal kandidatene kunne gå inn alle vanlige psykologstillinger og utføre arbeidet på en faglig forsvarlig måte.

- omfatter teori, kunnskaper og ferdigheter i utredning og diagnostikk og behandling av barn, voksne og familier.
- aktuelt lovverk og etiske retningslinjer for psykologer
- ferdighetsopplæring knyttet til:
  - testing av barn og voksne
  - diagnostikk av barn og voksne
  - psykologisk behandling av barn, voksne og/eller familier.

IV: Praksis (60 sp)

Praksisstudiene er obligatoriske. Målsettingen med praksisstudiene er at studenten skal skaffe seg erfaring med direkte klientarbeid på en måte som forbereder til alle vanlige psykologiske stillinger innen helserelatert virksomhet. I dette inngår kartlegging, diagnostikk og direkte behandling av klienter under veiledning av spesialister i klinisk psykologi, samt erfaring fra samarbeid med andre fagfolk innenfor den aktuelle behandlingskonteksten. Det skal dokumenteres praksis med barn og voksne, samt minimum 30 sp (5-6 måneder) sammenhengende praksis hvor det gjennomføres alle steg i et behandlingsforløp. Praksis bør ikke komme for sent i studieløpet.

V: Støttediscipliner, fordypningsemner i psykologi, andre fagkretser enn psykologi (60 sp)

Foruten fordypningsemner innen psykologi kan dette emnet også omfatte f.eks. psykiatri, medisinsk genetikk, sosiologi, antropologi, pedagogikk osv.

5. Organisering og praksis

a) Studieorganisering

Profesjonsutdanningen er av 6 års varighet og er normert til 360 studiepoeng. Ett semester (5 mnd) fulltidsstudier gir 30 sp. og har en pensumstørrelse på ca 2500 sider. 60 sp kan være knyttet til andre fagkretser enn psykologi.

Gjennom studiet deltar studenten i en rekke ulike pedagogiske metoder, herunder forelesninger, workshops, kollokvegrupper, utarbeidelse av rapporter, essays og andre oppgaver. Videre deltar studentene i klinisk undervisning samt praksisstudier (kliniske studier).

b) Organisering av praksisstudier

Praksisstudiene har et omfang på 60 studiepoeng og er obligatoriske. Målsettingen med praksisstudiene er at studenten skal skaffe seg erfaring med direkte klientarbeid på en måte som forbereder til alle vanlige psykologiske stillinger. Praksis omfatter ett studieårs veiledet praksis, vanligvis på flere ulike praksissteder. Ettersom de fleste aktuelle praksisplasser er organisert innenfor rammen av helsetjenesten er det viktig å være klar over helsepersonellovens bestemmelser vedr. studenter:

§ 3, første ledd punkt 3 definerer helsepersonell bl.a. som ”... elever og studenter som i forbindelse med helsefaglig opplæring utfører handlinger som nevnt i tredje ledd.”

Samme paragraf, 3. ledd definerer helsehjelp slik: ”Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål og som utføres av helsepersonell”

Forskriftens § 5, 2. ledd definerer studenters rolle: ”Elever og studenter skal som regel bare gis oppgaver ut fra hensynet til opplæring.”

6. Eksamen/vurdering

Se kommentarer i skrevet ”Ny mal for rammeplaner”

Med hjemmel i universitets- og høyskoleloven gjelder også egne bestemmelser om skikkethetsvurdering for helsefagstudenter (jf. lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 4-10 sjette ledd).

Følgende områder vurderes:

- omsorg, forståelse og respekt for klienter, pasienter eller brukere
- evne til samarbeid, til å etablere tillitsforhold og kommunisere med klienter og med arbeidere
- om det vises truende eller krenkende atferd i studiesituasjonen
- misbruk av rusmidler/ulovlig tilegnelse av medikamenter
- problemer som gjør at hun/han fungerer dårlig i forhold til omgivelser
- selvinnsikt i forbindelse med oppgaver i studiet og kommende yrkesrolle
- uaktsomhet og uansvarlighet som kan medføre risiko for andre
- innstilthet på å endre uakseptabel atferd i samsvar med veiledning

Det vises for øvrig til ”*Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning*”

<http://www.lovdatab.no/for/sf/kd/td-20060630-0859-0.html#4>

Helsepersonelloven har bestemmelser om egnethet for å virke som helsepersonell. Disse gjelder også for studenter som er i praksis innenfor helsetjenesten.

Vedlegg 1: Rettledning vedr. vurdering av søknader om autorisasjon som psykolog fra personer med utenlandsk utdanning

INNLEDNING

Når psykologer med utenlandsk utdanning søker autorisasjon i Norge ber SAFH om råd fra lærestedene som tilbyr profesjonsstudiet. I det følgende redegjøres det for faglige aspekter knyttet til slik rådgivning.

AUTORISASJONSVURDERINGER VED SØKERE FRA 3. LAND

Spørsmålet som skal besvares er om utdanningen er ”jevngod” med den norske utdanningen til å bli klinisk psykolog (profesjonsstudiet)

Det er kun to aktuelle hovedsvar:

- Jevngod
- Ikke jevngod

I fortsettelsen vil den faglige vurderingen i svært mange saker være ”ikke jevngod” og der vi peker på det som mangler. Hva skal så beskrives som mangler? Eksempler:

Ad I: Basalfag: Bør ha kurs i basisfagene og psykologiens historie
Kan akseptere mangler ved et basisfag.

Ad II Vitenskapsteori og forskningsmetode: Bør kunne dokumentere deltakelse i kurs i statistikk og forskningsmetode, samt dokumentasjon for å ha skrevet et eller flere vitenskapelige arbeider (tilsvarende selvstendig arbeid)

Ad III Diagnostikk og psykologisk behandling: Bør kunne dokumentere teori- og ferdighetskurs i diagnostikk og behandling av voksne og barn, kurs som berører etiske vurderinger og norsk lovverk. Manglende ferdighetskurs i diagnostikk og behandling som overskrider 30 studiepoeng kan ikke kompenseres med å pålegge kandidaten veiledet praksis.

Ad IV) Praksis: Et års veiledet praksis må kunne dokumenteres og det må foreligge en uttalelse fra praksisveileder som beskriver praksis og bekrefter at studenten har utført et tilfredsstillende arbeid. Dette godtas som en skikkethetsvurdering når attesten kommer fra en veileder i utlandet. Norske veiledere skal i sin attest blant annet gi en eksplisitt uttalelse om skikkethet.

Ad V Støttediscipliner, fordypningsemner i psykologi, andre fagkretser enn psykologi: I forhold til disse studiepoengene kan det ved vurderingen vises stor grad av fleksibilitet og det bør kunne aksepteres at søkeren har færre studiepoeng så lenge de andre kravene er oppfylt.

Ad 6 Eksamen/vurdering, skikkethetsvurdering: Det hører med til den faglige vurderingen å peke på om kandidaten har fremlagt dokumenter som kan bekrefte skikkethet, slik student i profesjonsstudiet blir vurdert (se 5b ovenfor)

AUTORISASJONSVURDERINGER VED SØKERE FRA EU-LAND

Her er uttrykket om det foreligger ”vesentlige avvik” fra den norske utdanningen.

For å svare ja på om utdannelsen svarer til kravet om ”oppnådd diplom for utøvelse av yrket som psykolog” forutsettes det at det dreier seg om en klinisk pasientrettet utdanning som psykolog. I dette ligger det at søkeren, har tatt de fem basisfagene i psykologi, har fått opplæring i statistikk og metode og har utført et større vitenskapelig arbeid. I tillegg til dette må personen ha det spesifiserte omfang av opplæring i diagnostikk og behandling av voksne og barn, kurs som berører etiske vurderinger og norsk lovverk, samt veiledet praksis med klienter. Videre bør det legges vekt på dokumentasjon av skikkethet. Det understrekes at manglende ferdighetsopplæring eller kunnskap ikke kan kompenseres for med veiledet praksis

Når det gjelder hva som er vesentlige avvik fra den norske utdanningen følger vi de samme retningslinjene som er angitt for søkere fra 3. land og som er beskrevet ovenfor. Vi peker på hva avvikene er, og der vi mener å se måter søker kan gå frem for å redusere avvikene, peker vi på dette.

Standardformuleringer

På denne bakgrunn bør følgende avvik fra den norske utdanningen påpekes og legges til grunn når søkere vurderes som ikke å ha ”jevngod” utdanning med den norske eller at utdanningen ”avviker vesentlig”.

Eksempler på vurderingsutsagn (presiseringer kan legges til hvert utsagn):

- Vesentlige mangler ved den totale utdanningslengden
- Vesentlige mangler ved basalfagene og kunnskap om psykologiens historie
- Vesentlige mangler ved opplæringen i statistikk og metode
- Vesentlige mangler ved teori og ferdighetsopplæringen i diagnostikk og psykologisk behandling
- Vesentlige mangler ved omfang og/eller innhold i direkte klientarbeid under veiledning
- Vesentlige mangler ved opplæring i etikk og norsk lovverk relevant for psykologisk virksomhet i helsevesenet
- Manglende dokumentasjon av skikkethet
- Manglende dokumentasjon av kunnskaper i norsk for å kunne kommunisere som psykolog med klienter innenfor helsevesenet

Generelle råd

Våre generelle råd som læreinstitusjon til søkerne er at vesentlige mangler knyttet til punktene I til III best kan ivaretas ved at man søker relevant utdanning i utlandet så lenge det ikke er tilgang til slik i Norge.

Når punkt I - III er oppfylt kan manglende veiledet praksis (5b) best ivaretaes ved at søkeren får lisens til å arbeide som psykolog under veiledning i en nærmere definert tidsrom.

Manglende kunnskaper og ferdigheter knyttet til etiske vurderinger og aktuelt lovverk (III) kan best ivaretaes ved at det arrangeres kurs i dette som søkere kan følge, for eksempel i regi av NIF.

Mangler ved dokumentasjon av skikkethet (6) kan best ivaretaes ved at søkeren får lisens til å arbeide som psykolog under veiledning i minimum 6 måneder, og at veileder ved avslutningen gir en uttalelse som også omfatter en skikkethetsvurdering i tråd med de kriterier som er nevnt i forskrift om skikkethet.